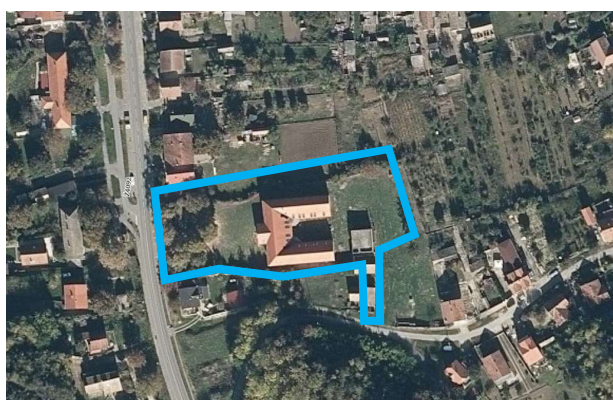

ALJMAŠ

1. OPĆI I ADMINISTRATIVNI PODACI

Županija	Osječko-baranjska
Grad/općina	Aljmaš
Naselje	Aljmaš
Katastarski podaci	k.č. br.: k.č. 536, k.o. Aljmaš
Naziv	Dvorac Adamović
Nadležnost	Konzervatorski odjel u Osijeku
Glavna datacija	19. stoljeće
Naručitelj	Antonija r. Adamović i Sabo de Gomb
Vlasništvo	Privatno
Pravni status	Z-1617
Namjena	Bez namjene

Povijesni katastar imanja iz 1863., s kasnije ucrtanom pozicijom dvorca (Šćitaroci, Dvorci i perivoji, 73), zona zaštite na DOF podlozi

2. SMJEŠTAJ, ORGANIZACIJA I SASTAVNICE CJELINE

Trokrilni dvorac je smješten u središtu manjeg imanja na južnom rubu naselja Aljmaš, na povišenoj zaravni iznad Dunava. Njegov smještaj na rubu Aljmaša može se objasniti njegovom kasnom izgradnjom, krajem 19. stoljeća, kada je naselje Aljmaš već bilo formirano. Bočnim pročeljima dvorac je okrenut prema naselju iz kojeg mu se pristupa s glavne ceste kroz vrtni portal. Spuštanjem terena prema sjeveru, prema naselju i Dunavu, parcela je sa zapadne i sjeverne strane izdignuta od okolnog tla, zbog čega je učvršćena potpornim zidovima od cigle s perforiranom zidanom ogradom koja i danas omeđuje sjeverni i zapadni dio parcele. Zapadno od zgrade dvorca, ispred njegova glavnog pročelja, nekada je bio uređen manji perivoj, okružen ogradom i vrtnim portalom. Uz dvorac nije postojao značajniji kompleks gospodarskih zgrada, tek jedna građevina gospodarske funkcije na istočnom dijelu imanja koja do danas nije sačuvana.

2.1. DVORAC

Trokrilni dvorac U-tlocrta u cijelosti je prizemna građevina, čija sva tri krila zaključuju dvostrešna krovništa. Pred ulazom u glavno krilo protezanja sjever – jug, nalazi se zidani portik zabatnog zaključka i dvostrešnog krovništa. Portik predstavlja dominantu vjernog krila te plastično akcentira zapadno, glavno pročelje dvorca. S dvorišne strane istog krila dvorca izveden je i dvorišni ulaz, naznačen jednostavnim

drvenim vratnicama. Prostornu organizaciju sva tri krila čini niz međusobno povezanih prostorija smještenih duž vanjskih pročelja, dok se uz dvorišna pročelja sva tri krila proteže kontinuirani hodnik kao dodatna veza svih prostorija dvorca. Prostor portika zapadnog pročelja uzdignut je od okolnog terena, popločan je te je izvorno služio kao terasa, ispred koje se pružao manji perivoj. Dvorac je zidan opekom, a njegovi izvorni drveni grednici podova i stropova zamijenjeni su armirano-betonskom konstrukcijom. Krovšte je također u cijelosti nova konstrukcija. Podrumske prostorije svodene su bačvastim svodom.

Pročelja sva tri krila dvorca raščlanjena su prozorskim osima ujednačenog ritma, koje čine pravokutni prozori s naglašenim profiliranim natprozornim poljem, oblikovanim stiliziranim kapitelima i atikom. Uglovi glavnog, zapadnog pročelja razvedeni su plitkim rizalitima s dvije prozorske osi, a rubovi rizalitnih istaka naglašeni su kvadrima u žbuci. U središtu glavnog pročelja smješten je klasicistički portik sa stupcima i dva središnja stupa, koja podržavaju profiliranu trabeaciju s trokutnim zabatom, čija dva vanjska brida su dekorirana ornamentom visećih lukova. Donja zona portika, koji je izvorno služio kao terasa, ukrašena je bazama stupaca odnosno stubova te kontinuiranim nizom balustara. Ploha pročelnog zida ispod portika dekorirana je drugačijim motivima od ostatka građevine: natprozorno polje čini luneta segmentnog luka s pravokutnom ukladom unutar njezine lunete, a dvije prozorske osi i središnje smještena ulazna vrata razdvajaju pilastri sa stiliziranim korintskim kapitelima. Premda bočna

pročelja prate oblikovanje glavnog pročelja, ona su jednostavnije izvedena: ponavlja se oblik prozorske osi, ugaonih žbukanih kvadara te profiliranog potkrovnog vijenca. Dvorišna pročelja razvedena su nizom prozora rešetkastog oblikovanja. Oprema interijera nije sačuvana.

2.2. GOSPODARSKE ZGRADE

Istočno od dvorca bile su smještene pomoćne, odnosno gospodarske građevine, no danas su uklonjene, a na njihovu mjestu je počela izgradnja privatnih kuća, koja ne prati prvotnu organizaciju prostora i povijesne tlocrtne i oblikovne forme.

2.3. KRAJOLIK

Prema fotografiji s početka 20. stoljeća, zapadno od dvorca bio je uređen manji perivoj, čija izvorna koncepcija nije sačuvana i tek je djelomično poznata s navedene fotografije. Središtem perivoja pružala se staza što je povezivala vrtni portal s ulaznim portikom dvorca, djelomice ukrašena gredicama cvijeća. Prema sjeveru se pružao voćnjak, a ispred južne strane glavnog, zapadnog pročelja bio je ograđeni vrt s ukrasnim grmovima. Cijeli kompleks dvorca s manjim perivojem na zapadu i gospodarskim građevinama na istoku ograđivala je zidana ograda, od koje su sačuvani tek potporni zidovi sjeverne i zapadne strane posjeda koji nose djelomično sačuvanu zidanu ogradu. Ogradu oblikuju zidani stupci sa stiliziranim kapitelima od opeke, između kojih su zidane plohe perforirane ograde.

3. STANJE

Tijekom 20. stoljeća i adaptacije dvorca za smještaj pučke škole, kada je 1906. godine dvorac kupila općina, veliki salon u središnjem krilu je pregrađen uz proširenje bočnih salona, produžen je hodnik u južnom krilu, a na dvorišnoj strani su dograđeni prizemni aneksi sa sanitarijama, dok su raniji veliki prozori u hodnicima zamijenjeni manjima. Tijekom Domovinskog rata zgrada je teško devastirana – demontiran je veći dio krovnih i stropnih konstrukcija, a cijelu parcelu je prekrila gusta vegetacija. Postojeći izgled je rezultat nepotpune obnove dvorca i njegove adaptacije za hotelski smještaj. Vanjski i pregradni zidovi dvorca su u dobrom stanju, a međukatne konstrukcije i krovšte su recentne armirano-betonske konstrukcije, također u dobrom stanju. Podovi su također recentne armirano-betonske konstrukcije, bez podnih obloga. Unutarnja i vanjska stolarija je zamijenjena novom, izrađenom po uzoru na izvornu. Žbuke i bojani slojevi su obnovljeni kao i štukaturne dekoracije.

4. VALORIZACIJA

Posjed Aljmaš 1778. godine kupuje slavonski veleposjednik Ivan Kapistran Adamović Čepinski te ga spaja s njegovim čepinskim posjedom. Tek krajem 19. stoljeća pra-praunuka Ivana Kapistrana Adamovića Čepinskog, Antonija sa suprugom Sabom de Gombom iz Bratislave, u Aljmašu gradi ljetnikovac – današnji dvorac Adamović. Dvorac je građen u duhu neoklasicizma kasnog 19. stoljeća, što se očituje u oblikovanju pročelja s bogatom klasicističkom ornamentikom i arhitektonskom plastikom u žbuci i štuku - izmjenjuju se klasicistički stilski elementi profiliranih vijenaca, stilizirane rustike, balustradne ograde, zabatne kime, potkrovnih denta, a sam zabatom zaključeni portik nose stupovi i stupci s korintskim kapitelima. Poseban stilski akcent je na oblikovanju glavnog pročelja s dominantnim trijemom također klasicističke provenijencije. Od prvotne situacije sačuvan je osnovni trokrilni koncept, odnosno volumen dvorca te artikulacija pročelja. Nekada okružen malenim perivojem i gospodarskim zgradama, primjer je uobičajena koncepta ladanjsko-gospodarskih sklopova koji se na ovim prostorima podižu tijekom cijeloga 19. stoljeća.

Dvorac je svjedočanstvo djelovanja jedne od najmoćnijih slavonskih plemićkih obitelji 18. i 19. stoljeća, obitelji Adamović. Usprkos devastaciji u Domovinskom ratu te recentnoj obnovi, kojom je umanjena njegova arhitektonska vrijednost, dvorac je zadržao značajnu ambijentalnu i povijesnu vrijednost.

5. MJERE ZAŠTITE I PREPORUKE ZA OBNOVU I PRENAMJENU DVORCA I PRIPADAJUĆIH DIJELOVA KOMPLEKSA

Dvorac. k.č. 536, k.o. Aljmaš – stupanj zaštite: D3

Budući da je dvorac Aljmaš očuvan u volumenu i artikulaciji pročelja, dok mu je interijer u potpunosti izgubio izvornu koncepciju i uređenje, isti će se obnavljati primjenom konzervatorskih metoda (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija) u očuvanju volumena te artikulacije i oblikovanja pročelja. Unutarnji prostor je moguće prilagoditi potrebama nove namjene.

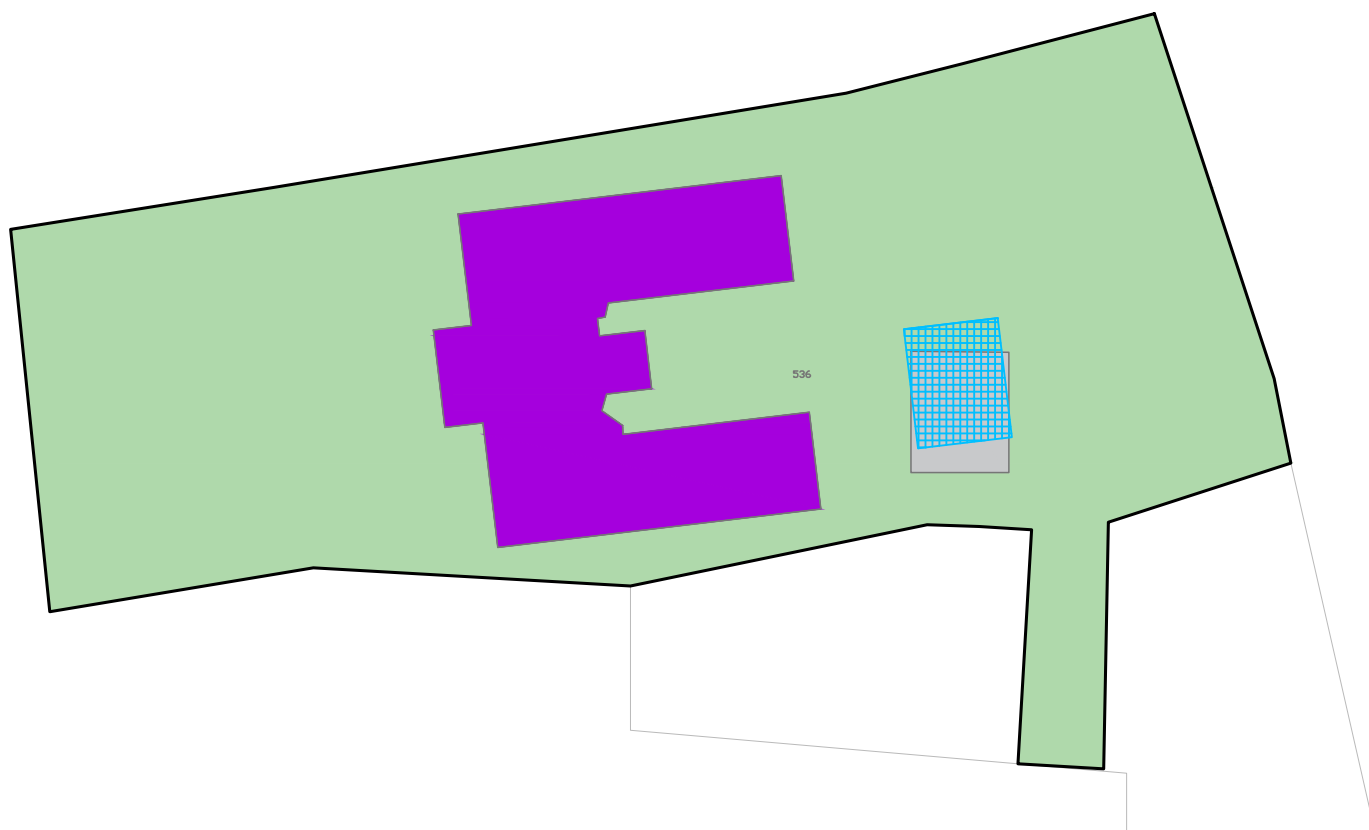
Nova gradnja, k.č. 5366, k.o. Aljmaš – stupanj zaštite: D5

Recentna izgradnja u gospodarskoj zoni, k.č. 536, k.o. Aljmaš – stupanj zaštite: R1

U nekadašnjoj gospodarskoj zoni nalaze se recentno izgrađene zgrade. Ukoliko će se postojeće zgrade uklanjati, moguća je izgradnja suvremenog oblikovanja u skladu sa smjernicama nadležnog konzervatorskog odjela.

Krajolik, k.č. 536, k.o. Aljmaš – stupanj zaštite: K3

Prostor povijesnog perivoja uredit će se rekonstrukcijom matrice s mogućim uvođenjem odgovarajućeg biljnog fonda i nove opreme. Naglasak je na očuvanju zelene zone ili parternom uređenju bez nove izgradnje, sve usklađeno s karakterom prostora (prema konzervatorskim smjernicama nadležnog konzervatorskog odjela). Posebnu pažnju treba obratiti na opečnu ogradu prema ulici koja je u cijelosti očuvana te je potrebno konzervatorskim metodama zaštititi.

DVORAC

D3 Primjena konzervatorskih metoda (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena te artikulacije i oblikovanja pročelja. Unutarnji prostor je moguće prilagoditi potrebama nove namjene. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje je prethodno potrebno provesti.

D5 Nova izgradnja suvremenog oblikovanja koja će se oblicima i dimenzijama prilagoditi karakteru kompleksa.

RECENTNA IZGRADNJA

R1 Valorizaciju i smjernice donosi nadležni konzervatorski odjel.

KRAJOLIK

K3 Primjena konzervatorskih metoda (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena te artikulacije i oblikovanja pročelja. Unutarnji prostor je moguće prilagoditi potrebama nove namjene. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje je prethodno potrebno provesti.

6. BIBLIOGRAFIJA I DOKUMENTACIJA

Obad Šćitaroci, Mladen, Bojanić Obad Šćitaroci, Bojana, Dvorci i perivoji u Slavoniji, od Zagreba do Iloka, Zagreb, 1998.

Erceg, Ivan; Ivan Kapistran Adamović, javni djelatnik, veleposjednik i ekonomist: pregled ekonomsko-povijesnog razvitka, Povijesni arhiv Osijek, Osijek, 1996.

Sršan, Stjepan; Osječki ljetopisi 1686.-1945., Povijesni arhiv Osijek, Osijek, 1993.

Dvorci i kurije sjeverne Hrvatske – stanje i mogućnosti njihova uključivanja u suvremeni život, grupa autora, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Zagreb, 1970.

Konzervatorski projektni atelje d.o.o., Konzervatorska studija – dvorac Adamović u Aljmašu s arhitektonskom snimkom postojećeg stanja, Osijek, veljača 2008., M 1:150.